

BĂTĂLIA ANGLIEI REFLECTATĂ ÎN PRESA ROMÂNEASCĂ (IANUARIE-IUNIE 1941)

Considerată în general ca fiind începută la 10 iulie 1940¹, dată la care a avut loc primul atac masiv al *Luftwaffe*², Bătălia Angliei, așa cum a rămas cunoscută în istorie confruntarea aviatică dintre Marea Britanie și Germania celui de-al Treilea Reich, a continuat pe tot parcursul anului mai sus-menționat, precum și în prima jumătate a anului 1941. Așa cum se știe, scopul acestei acțiuni era de a controla spațiul aerian britanic, ceea ce ar fi facilitat o ulterioară debarcare în sudul Angliei, sau ar fi dus la o pace de compromis între cele două părți aflate în conflict. Însă, cucerirea Franței în vara anului 1940, care a avut ca efect direct apropierea trupelor germane de țărmurile britanice, i-a înfuriat atât de mult pe insulari, cum nu reușise să o facă niciuna din dovezile referitoare la tirania și agresivitatea regimului nazist³. Consecința acestei situații a fost aceea că Marea Britanie a decis să continue lupta, în ciuda faptului că era înconjurată de teritorii controlate de Germania, iar în Europa și în lume se confruntau cu aliatele celui de-al Treilea Reich, Japonia și Italia.

„În zilele de vară ale anului 1940, după căderea Franței, eram absolut singuri. Niciunul dintre dominioanele britanice, nici India sau coloniile, nu puteau trimite un ajutor decisiv, sau trimiseseră între timp ce aveau. Uriășele armate germane victorioase, puternic echipate și cu ample rezerve de arme capturate și cu arsenale în spatele lor, se adunau pentru lovitura finală. Italia, cu forțe numeroase și impunătoare, ne declarase război și dorea distrugerea noastră în Mediterana și în Egipt. În Orientul Îndepărtat, Japonia pândea impenetrabilă și a cerut închiderea drumului Birmaniei împotriva aprovizionării Chinei. Rusia Sovietică era legată de Germania prin Pactul ei și dădea un ajutor important lui

¹ Orice fenomen istoric este greu de delimitat cronologic cu exactitate, iar Bătălia Angliei nu face excepție. W. Churchill, în memoriile sale, consideră că bombardamentul din 10 iulie 1940 a reprezentat începutul confruntării aeriene dintre Marea Britanie și Germania, iar finalul său a fost marcat de bombardamentul din 10 mai 1941. Churchill 1997, vol. I, p. 337. La rândul său, J. de Launay plasează începutul acestei confruntări în ziua de 12 august 1940, aceasta încheindu-se, în opinia sa, la 30 octombrie 1940 (Launay 1988, vol. I, p. 175-179). Pentru Henri Michel, începerea acestei bătălii a fost tot pe data de 10 iulie 1940, atunci când avioanele germane au atacat porturile britanice de la Canalul Mânecii, și s-a terminat în ziua de 12 octombrie, atunci când Adolf Hitler a renunțat la proiectul său de debarcare în Anglia. De fapt, așa cum s-a mai spus, acest episod din al Doilea Război Mondial este foarte dificil de încadrat cronologic, războiul aerian nefiind niciodată total întrerupt, așa cum se poate demonstra prin existența „blitzului bebeluș”, din februarie 1944. Dreyfus *et alii* 2006, p. 436.

² Arma Aeriană (n. a.).

³ Hart f. a., vol. I, p. 195.

Hitler în materii prime. Spania, care ocupase deja zona internațională Tanger, se putea întoarce în orice moment împotriva noastră și să ceară Gibraltarul, sau să invite Germania să o ajute să-l atace, sau să instaleze baterii ca să împiedice trecerea prin Strâmtoare. Franța lui Pétain, mutată curând de la Bordeaux la Vichy, putea fi forțată oricând să ne declare război. Ceea ce rămăsese la Toulon din flota franceză părea să fie în mâinile germanilor. Cu siguranță că nu eram lipsiți de dușmani”⁴.

Lunile ianuarie și februarie au fost caracterizate de o oarecare acalmie ce s-a datorat vremii nefavorabile, ceea ce a oferit apărării civile britanice o mult dorită perioadă de odihnă. Bombardamentele germane au fost însă reluate în primăvara anului 1941, cu aproape aceeași intensitate ca și cele realizate în a doua jumătate a anului precedent, atacurile aeriene având loc în paralel cu acțiunea submarinelor germane împotriva vaselor comerciale britanice.

După ce în decursul anului 1940 fuseseră bombardate aerodromurile, uzinele de aviație și armament, cartierele de locuințe din Londra și din alte mari orașe ale Marii Britanii, în primele zile ale lunii martie 1941, Hermann Göring⁵, dându-și seama de importanța vitală pe care o avea aducerea materiilor prime pe calea maritimă, a început să aplice așa-numitul „tur al porturilor făcut de *Luftwaffe*”⁶.

Primul mare oraș ce a fost atacat în acest *blitz* de primăvară a fost Portsmouth⁷, ale cărui docuri au fost greu lovite în ziua de 8 martie, iar apoi încă trei nopți la rând. Alegerea acestui oraș-port s-a datorat faptului că aici existau atât șantiere ale statului, cât și șantiere particulare care produceau vase de război

⁴ Churchill 1997, vol. I, p. 316.

⁵ Hermann Göring (12 ianuarie 1893 – 15 octombrie 1946). S-a născut la Rosenheim, în Germania. A fost o personalitate de frunte a Partidului Nazist și unul din cei care a pus bazele poliției naziste în Germania. A urmat cariera militară, distingându-se ca aviator în Primul Război Mondial. După război a fost pilot în aviația comercială din Danemarca și Suedia. În anul 1922 s-a înscris în Partidul Național-Socialist Muncitoresc German. Ca fost ofițer, i s-a încredințat comanda trupelor SA. A participat la puciul nereușit din noiembrie 1923, de la München, prin care Hitler a vrut în mod prematur să preia puterea. După alegerile din iulie 1932, când Partidul Nazist a obținut 230 de locuri în *Reichstag*, Göring a fost ales președinte al acestei camere. După 30 ianuarie 1933, ca ministru de Interne al Prusiei, a nazificat poliția prusacă, creând totodată *Gestapo*, poliția secretă de stat, precum și lagărele de concentrare, ce erau destinate oponenților regimului. A fost comisar al *Reich*-ului pentru aviație, ulterior, comandant al nou-createi *Luftwaffe*. În 1934 a cedat lui Heinrich Himmler atribuțiile sale de conducător al *Gestapo* și al lagărelor de concentrare. În 1936, Adolf Hitler l-a numit comisar al Planului de Patru Ani. A fost în multe rânduri un ambasador special al lui Hitler. În 1939, Hitler l-a numit *Reichsmarschall des Grossdeutschen Reiches*. După război, a fost judecat în Nürnberg de Tribunalul Militar Internațional, fiind condamnat la moarte prin spânzurare. S-a sinucis prin luarea de otravă în noaptea premergătoare execuției sale. Britannica 1994, vol. 5, p. 373-374.

⁶ Churchill 1997, vol. I, p. 382.

⁷ Pentru a vedea rolul pe care îl avea Portsmouth în aprovizionarea cu carburanți și alte materii prime, precum și rolul său în pregătirea marinarilor britanici, vezi Arhire 2005a, p. 399, nota 44.

moderne, precum și vedete rapide. Mai mult decât atât, existența unor mari ateliere de reparații ale navelor a contribuit cu siguranță destul de mult în decizia germanilor de a întreprinde aceste raiduri aeriene.

Conform ziarului *Curentul*, care utiliza surse germane de informare pentru a descrie Bătălia Angliei în paginile sale, atacul din noaptea de 10/11 martie a durat „cu o violență neslăbită” timp de cinci ore, de la ora 21 până la ora 2 dimineața, pagubele fiind însemnate⁸. Din paginile ziarului amintit reiese că au fost cauzate grave distrugerii instalațiilor de importanță militară ale portului, precum și cartierelor industriale, numeroase flăcări ridicându-se din docuri, din depozite și din arsenale, ele transformându-se în scurt timp în imense incendii⁹.

Atacuri violente au fost aplicate și orașelor Glasgow¹⁰ și Hull¹¹, orașul scoțian, conform informațiilor publicate în ziarul *Universul*¹², suportând pentru prima dată de la începutul războiului un atac aerian. Datorită artileriei antiaeriene, aviatorii germani au adoptat tactica bombardării pe timp de noapte a orașelor, asupra lor aruncându-se bombe de la asfințit și până în zori, o mare parte din instalațiile portuare și a concentrărilor industriale ale orașului fiind astfel distruse¹³.

Numeroasele succese raportate de *Luftwaffe* nu trebuie însă luate *ad litteram*, întrucât acestea, așa cum s-a mai spus, au ajuns în presa românească prin intermediul celei germane. Conform ziarelor din România, piloții germani întotdeauna bombardau țintele industriale și militare din Marea Britanie, orice raid al acestora fiind încununat de succes, în timp ce bombardierele ce făceau parte din *Royal Air Force* își aruncau încărcăturile lor explozive doar deasupra școlilor, spitalelor și bisericilor, ba chiar se sublinia că victimele erau întotdeauna doar din rândul civililor, încât se poate afirma fără niciun dubiu că evenimentele erau percepute într-un mod părtinitor.

Ca și în paginile ziarelor apărute în a doua jumătate a anului 1940, datorită faptului că România era deja un aliat al Germaniei, iar Anglia era în război cu aceasta din urmă, denigrarea Marii Britanii, a Imperiului Britanic și a tot ce era

⁸ *Curentul*, XIV, nr. 4697, din 13 martie 1941.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Glasgow era un important centru economic și de comunicație de pe țărmurile occidentale ale Marii Britanii, importanța lui fiind sporită de marile șantiere maritime pe care le deținea. Avea peste un milion de locuitori, fiind totodată cel mai mare port de import al bumbacului, precum și a distribuției acestuia, tot aici aducându-se, de asemenea, mari cantități de minereuri ce erau vitale pentru industria metalurgică din Scoția. Regiunea orașului Glasgow era străbătută de o rețea densă de căi ferate ce o legau de Anglia. Distanța relativ scurtă care-l separă de Canada și Statele Unite a favorizat mult comerțul lui cu aceste două țări. *Universul*, LVIII, nr. 71, din 16 martie 1941.

¹¹ Hull era al doilea port al Angliei din punctul de vedere al pescuitului. Existau, de asemenea, numeroase mori care efectuau extragerea uleiurilor vegetale, ce s-au dezvoltat din vechile instalații pentru extragerea grăsimii de balenă, ele având cel mai mare randament din toată Anglia. Avea un rol major în traficul de mărfuri cu statele scandinave. *Ibidem*.

¹² Pentru detalii despre ziarul *Universul*, vezi Arhire 2005 b, p. 187, nota 16.

¹³ *Universul*, LVIII, nr. 71, din 16 martie 1941.

legat de politica insulară devenise o practică obișnuită pentru gazetarii români. Pamfil Șeicaru¹⁴, Vladimir Dumitrescu, Ioachim Botez, Petre Janura, Emil Stăncescu și Romulus Dianu sunt doar câteva nume de ziariști, care, raliindu-se politicii externe oficiale a statului, aceea de a fi alături de Germania și Italia, s-au grăbit să terfelească imaginea Marii Britanii în fel și chip în paginile ziarelor lor, punând pe seama britanicilor toate relele posibile și imposibile. Doar printr-o simplă enumerare a titlurilor articolelor scrise de ei, se poate ușor observa atitudinea complet răuvoitoare a acestora, iar exemplele nu sunt deloc puține: *Eternul Albion un eliberator straniu*¹⁵, *Terorismul politico-economic al Angliei în Argentina*¹⁶, *Adevărata față a Angliei*¹⁷, *Egoismul britanic*¹⁸, *Din trecutul leului britanic*¹⁹, *Metodele diplomației britanice nu cadrează cu uzanțele protocolare*²⁰, *De la gândurile altruiste ale lui Ferdinand de Lesseps la egoismul britanic*²¹ etc.

În cadrul acestei confruntări, se poate afirma însă că tendința de a exagera pierderile inamicului a fost o greșeală comună ambelor părți aflate în conflict, numai că pentru tabăra germană s-a transformat într-un adevărat handicap. Piloții din *Luftwaffe* raportau succese după succese în bombardarea țărilor lor, victorii în duelurile aeriene cu avioanele de vânătoare inamice, auzeau încontinuu de la superiorii lor că Anglia se afla la limita resurselor sale, dar, cu toate acestea, constatau că se confruntă cu un număr constant de avioane de vânătoare britanice, ceea ce a provocat nedumerire, iar apoi deprimare²².

Dacă privim comparativ cele două tabere aflate în război, nu putem să nu remarcăm caracterul rudimentar al echipamentelor radio de la bordul avioanelor germane, care, deși dotate cu sistem de radiotelefonie pentru intercomunicații în timpul zborului, s-au dovedit a fi inferioare dotărilor existente pe aparatele de zbor britanice²³. Faptul că aeronavele germane erau „oarbe” pe timp de noapte, Germania nedispunând încă de sistemul detectării prin radar al avioanelor inamice – spre deosebire de britanici care aveau o vastă rețea de radare – a contribuit din plin, în final, la eșecul germanilor în acțiunea lor de „pedepsire” a insularilor. Astfel, forțele militare ale celui de-al Treilea Reich, victorioase până atunci în Europa tocmai datorită superiorității armamentului lor, se vedeau pentru prima dată confruntate cu un adversar superior din punctul de vedere al

¹⁴ Petru detalii biografice despre P. Șeicaru, vezi Frunză 2001.

¹⁵ *Curentul*, XIV, nr. 4701, din 17 martie 1941.

¹⁶ *Ibidem*, nr. 4673, din 17 februarie 1941.

¹⁷ *Ibidem*, nr. 4649, din 22 ianuarie 1941.

¹⁸ *Ibidem*, nr. 4636, din 9 ianuarie 1941.

¹⁹ *Ibidem*, nr. 4647, din 20 ianuarie 1941.

²⁰ *Ibidem*, nr. 4756, din 13 mai 1941.

²¹ *Ibidem*.

²² Hart f. a., vol. I, p. 137.

²³ *Ibidem*, p. 132.

tehnicii militare, împlinindu-se astfel cuvintele generalului Charles de Gaulle²⁴, afirmație făcută la puțin timp înaintea ieșirii Franței din război.

„Zdrobiți astăzi de forța mecanică, vom putea învinge în viitor datorită unei forțe mecanice superioare. Destinul lumii se află în aceasta”²⁵.

Un alt handicap pentru piloții germani l-au reprezentat condițiile meteorologice. Cum vremea era foarte schimbătoare deasupra Canalului Mânecii și cum norii veneau de obicei dinspre vest, englezii erau primii care aflau prognoza vremii. Astfel, de multe ori se întâmpla ca bombardierele germane să rateze alăturarea lor la escortele formate din avioane de vânătoare, datorită norilor masați deasupra Franței și Belgiei, astfel încât unele formații de avioane de bombardament să zboare fără protecție, iar altele să aibă protecție dublă, ceea ce s-a soldat cu efecte catastrofale²⁶. În plus, în cadrul asaltului german asupra Britaniei au existat „părerii diferite, scopuri conflictuale și planuri neîndeplinite complet”, o metodă de atac ce se dovedea eficientă fiind abandonată în favoarea a ceva nou, ceea ce dovedea că aviatorii germani erau deja uluiți și nesiguri pe ei înșiși²⁷. În schimb, *Luftwaffe* beneficia de o planificare mai bună, Serviciul Britanic de Salvare funcționa la început ocazional, piloții doborâți în mare trebuind să se bizuie pe noroc pentru a fi salvați²⁸.

După Portsmouth, Hull și Glasgow, tot în luna martie, a fost rândul orașelor Liverpool²⁹, Belfast³⁰, Manchester, Birmingham, Newcastle, Bristol, și

²⁴ Charles de Gaulle (22 noiembrie 1890 – 9 noiembrie 1970). S-a născut la Lille, a absolvit Academia Militară de la Saint-Cyr și a participat la războiul ruso-polonez, în calitate de consilier militar al polonezilor. A avut o ascensiune rapidă, iar la 6 iunie 1940 a fost numit subsecretar la Ministerul Apărării. După capitularea Franței în fața Germaniei, s-a refugiat la Londra, unde, printr-o emisiune radiodifuzată a îndemnat poporul francez să continue lupta, autointitulându-se totodată reprezentantul legitim al țării, în opoziție cu guvernul de la Vichy. În anul 1943 a devenit șeful Comitetului Francez al Eliberării Naționale. Deși a avut relații încordate atât cu W. Churchill, cât și cu F.D. Roosevelt, el a reușit să obțină pentru Franța acordarea statutului de aliat egal în administrarea Germaniei postbelice. Până în 1946 a condus mai multe guverne provizorii, dar în anul 1953 s-a retras din viața politică. În decembrie 1958 a fost ales președinte al republicii, iar în această calitate a pus capăt războiului din Algeria. A dus o politică externă ce avea ca scop promovarea Franței în postura de lider al Europei. Pentru a avea independența militară față de SUA, a fost un susținător entuziast al programului nuclear francez. În timpul conducerii sale, Franța s-a retras din structurile de comandă ale NATO, în anul 1966. A sprijinit mișcarea separatistă din Quebec și, totodată, a creat o „relație specială” cu Konrad Adenauer, cancelarul Germaniei de Vest. Reales în 1965 în funcția de președinte, a fost silit să demisioneze patru ani mai târziu, în urma revoltei studenților din mai 1968. Palmowski 2005, vol. I, p. 347-348.

²⁵ Dreyfus *et alii* 2006, vol. 3, p. 436.

²⁶ Hart f. a., vol. I, p. 138.

²⁷ Churchill 1997, vol. I, p. 346, 356.

²⁸ Hart f. a., vol. I, p. 138.

²⁹ Orașul Liverpool a fost atacat șapte nopți la rând. 3 000 de oameni au fost uciși sau răniți, iar 76 000 au rămas fără locuințe. Din cele 140 de dane pe care le avea portul, 69 au fost scoase din funcțiune, iar tonajul ancorat a fost distrus în proporție de trei pătrimi. Portul acestui oraș deținea primul loc în traficul de pasageri. Churchill 1997, vol. I, p. 382.

Salford să treacă prin proba focului, toate aceste orașe suferind atacuri din partea aviației germane. Bineînțeles că nu putea lipsi Londra, cel mai mare oraș și port³¹ al lumii la acea vreme, dimensiunile sale făcând-o să fie o țintă ușoară, ce nu necesita multă acuratețe pentru a fi lovită, dar, totodată, să poată primi toate aceste lovituri și să meargă mai departe.

„Londra era ca un fel de uriaș animal preistoric, capabil să suporte multe răni și totuși să-și păstreze viața și mișcările. [...] A suportat tot ce a primit și ar fi putut suporta și mai mult”³².

În noaptea de 9/10 aprilie, sub pretextul că raidurile aeriene împotriva Marii Britanii nu sunt nimic altceva decât represalii la bombardarea teritoriului Germaniei, aviatorii din *Luftwaffe* și-au aruncat încărcăturile lor explozive deasupra Londrei, creând astfel mari incendii ce puteau fi observate de la Canalul Mânecii, sau chiar de pe țărmurile Belgiei³³.

Singura modalitate de răspuns a britanicilor la toate aceste bombardamente suferite, a fost ca, la rândul lor, să lovească Germania prin atacuri aeriene. Cum avioanele de vânătoare nu aveau o rază de acțiune care să le permită ajungerea deasupra teritoriului german, bombardierile plecau noaptea, fără escortă, iar datorită posibilităților tehnice limitate existente la acea vreme, explozibilele erau aruncate cu o marjă de eroare de aproape 10 mile, ceea ce făcea ca de multe ori să fie lovite, pe lângă obiective industriale și militare, și cartiere civile³⁴.

În toiu Bătăliei Angliei a avut loc o acțiune ciudată care a născut multe controverse de-a lungul timpului în istoriografie și care, cu siguranță, va rămâne unul dintre marile mistere ale celui de-al Doilea Război Mondial. Este vorba de

³⁰ Prin portul orașului Belfast se făcea aprovizionarea întregii Irlande de Nord cu mărfuri de primă necesitate, în special cu produse alimentare și blănuri. Totodată, avea un rol esențial în exportul de produse industriale, precum și în domeniul construcțiilor navale datorită numeroaselor șantiere ce existau acolo. Era o bază pentru comerțul exterior britanic, în portul nord-irlandez debarcând marile cargoboturi ce veneau din Atlantic. Avea o mare importanță și pentru aprovizionarea industriilor engleze cu materii prime, întrucât încărcăturile aduse de peste Ocean erau ulterior trimise în porturile din Anglia, folosindu-se vapoare de comerț cu un tonaj mai redus. În preajma orașului erau numeroase depozite și hangare de aviație. În anul 1937, 7-8% din totalul vaselor construite în Marea Britanie erau realizate la Belfast, pentru ca în perioada 1937-1939 circa 4% din vasele de război britanice să fie produse acolo. *Universul*, LVIII, nr. 105, din 19 martie 1941.

³¹ Portul Londrei se compunea din 10 sisteme de docuri, dintre care unele erau legate între ele, cel mai mare fiind cel de la Tilbury, la gura Tamisei, acolo ancorând vasele transoceanice. În perimetrul acestor sisteme de docuri, cu o suprafață totală de 1 680 ha, erau 225 km de cale ferată și 75 km de șosele. Bazinele portului, prin sistemul docurilor, se puteau închide cu ajutorul unor baraje, fluxul și refluxul neafectând cu nimic nivelul apei, vasele fiind astfel încărcate și descărcate în orice moment. În anul 1938, în portul capitalei britanice ancorau cam 40 de vase pe zi, ele aducând aproximativ 36 milioane de tone de mărfuri. Magaziile sale puteau adăposti 1 milion de tone de mărfuri. *Curentul*, XIII, nr. 4529, din 20 septembrie 1940.

³² Churchill 1997, vol. I, p. 355.

³³ *Curentul*, XIV, nr. 4734, din 19 aprilie 1941.

³⁴ Johnson 2003, p. 363.

zborul lui Rudolf Hess³⁵ în Scoția, din 10 mai 1941. Propunerile sale de pace vizau acordarea unei libertăți totale pentru Germania în Europa, precum și retrocedarea coloniilor, în schimbul recunoașterii integrității Imperiului Britanic. Având în vedere faptul că oficialitățile de la Londra au refuzat să aibă vreo întrevvedere cu acesta, internându-l imediat într-un lagăr de prizonieri, este greu de precizat adevăratul scop pe care el l-a avut atunci când a întreprins această acțiune cu adevărat nebunească³⁶. Deși acest eveniment absolut neașteptat a creat o situație stânjenitoare la Berlin, presa românească, preluând ca de obicei informațiile de la agențiile germane de știri, a căutat să minimalizeze acest caz, considerând că această fugă în Marea Britanie a successorului desemnat al lui Hitler la conducerea celui de-al Treilea Reich a fost doar o încercare disperată de a salva Anglia de la o distrugere totală în fața unei Germanii victorioase în război³⁷.

Având în vedere originea germanică a poporului englez, precum și a limbii engleze³⁸, făcând referiri la discursurile lui Adolf Hitler din 6 octombrie 1939 și,

³⁵ Walter Richard Rudolf Hess (26 aprilie 1894 – 17 august 1987). S-a născut la Alexandria, în Egipt. Fiu al unui negustor, a luptat în armata germană în Primul Război Mondial. Ulterior, a studiat la Universitatea din München, fiind implicat în propaganda naționalistă. În anul 1920 a intrat în rândurile Partidului Nazist, devenind cu rapiditate un apropiat al lui Adolf Hitler. După ce a participat la puciul eșuat de la München, din noiembrie 1923, a fugit în Austria, dar s-a întors de bunăvoie la închisoarea din Landsberg, acolo unde a consemnat și editat o mare parte a dictării lui Hitler pentru *Mein Kampf*. A devenit secretarul particular al *Führer*-ului, încredințându-i-se sarcina de a crea un partid centralizat. În decembrie 1933 a devenit membru al cabinetului, iar șase ani mai târziu a fost declarat al doilea la succesiunea conducerii celui de-al Treilea Reich, după Hermann Göring. În primii ani ai celui de-al Doilea Război, puterea sa politică s-a micșorat, influența sa fiind subminată de Martin Bormann, precum și de alți lideri naziști de frunte. În primăvara anului 1941, printr-o acțiune spectaculoasă, s-a decis să pună capăt conflictului dintre Marea Britanie și Germania, restabilindu-și astfel prestigiul. În ziua de 10 mai 1941, a decolat de pe aerodromul din Augsburg, ulterior sărind cu parașuta deasupra Scoției. A fost internat într-un lagăr de prizonieri, unde a stat pe toată durata celei de-a doua conflagrații mondiale. După război, a fost judecat la procesul de la Nürnberg, unde a fost condamnat la închisoarea pe viață. Sentința și-a ispășit-o la închisoarea din Spandau, Berlinul Occidental, unde a și murit. Britannica 1994, vol. 5, p. 899.

³⁶ Autoritățile de la Kremlin, în frunte cu Stalin, au perceput această acțiune a lui Hess ca fiind un indiciu al unei posibile înțelegeri între Marea Britanie și Germania, pe seama Uniunii Sovietice, realizându-se astfel coșmarul care i-a urmărit pe liderii de la Moscova în toată perioada interbelică, acela de formare a unei „cruciade occidentale” antibolșevice. În realitate, autoritățile britanice, dar mai ales Winston Churchill, în ciuda prejudecăților lor antisovietice, erau prea conștiente de primejdia pe care o reprezenta existența celui de-al Treilea Reich, ca să-și permită să negocieze cu Rudolf Hess. Launay 1988, vol. I, p. 191.

³⁷ *Universul*, LVIII, nr. 132, din 19 mai 1941.

³⁸ Engleza este o limbă ce are o structură gramaticală pur germanică, chiar dacă lexicul său cuprinde un număr însemnat de cuvinte de origine franceză și latină. Acestea din urmă au fost preluate în cea mai mare parte a lor în perioada cuprinsă între cucerirea normandă a Angliei (1066) și mijlocul secolului XIV, perioadă de timp când, așa cum se știe, limba franceză a fost limba oficială a țării, limba vorbită la Curte, precum și cea a nobilimii, în timp ce anglo-saxona era limba oamenilor simpli. În cele trei secole în care limba franceză a fost limba cultă a țării, engleza a fost mult simplificată. Limba engleză veche, vorbită înainte de venirea lui Wilhelm Cuceritorul avea

respectiv, 19 iulie 1940³⁹, prin care *Führer*-ul a căutat să ajungă la o înțelegere cu britanicii, ziarele românești vedeau acțiunea cu totul neobișnuită a lui Hess ca înscriindu-se pe această linie a împăcării dintre Marea Britanie și Germania, pentru a evita prăbușirea celei dintâi, misiune pe care liderul nazist ar fi întreprins-o chiar cu prețul sacrificiului personal⁴⁰. Explicațiile date în continuare erau acelea că, bazându-se pe numeroase cunoștințe pe care Hess le avea în Anglia, lordul Hamilton fiind cea mai importantă dintre ele, liderul nazist dorea să provoace căderea guvernului condus de Winston Churchill⁴¹, el socotind că ar fi putut realiza acest lucru dacă ar izbuti „să ducă Angliei adevărul”⁴². Nu în ultimul rând, ziariștii români, ca și cei germani de altfel, explicau acest zbor în Scoția prin faptul că Rudolf Hess era grav bolnav, precum și datorită unor idei fixe, la care se adăugau vagi considerente umanitariste⁴³.

Atacul asupra Londrei din 10/11 mai a fost cel mai puternic, acum utilizându-se bombe incendiare. Au apărut peste două mii de incendii, au fost avariate peste o sută și cincizeci de conducte de apă, iar refluxul Tamisei a făcut să fie și mai greu de luptat cu toate aceste vâlvătăi⁴⁴. În dimineața zilei următoare, sute de focuri erau incontroleabile, iar patru dintre ele mai ardeau chiar și în noaptea de 13 mai, ceea ce a făcut ca distrugerile să fie mai mult decât numeroase⁴⁵. Presa românească, ca și în cazul atacurilor germane anterioare, a prezentat acest bombardament ca fiind de fapt un răspuns la raidurile efectuate de *Royal Air Force*⁴⁶ asupra cartierelor de locuințe din orașele germane, deși acum există posibilitatea să se afirme în mod clar că nu era adevărat. Această explicație a caracterului de replică germană pentru bombardarea Marii Britanii a fost dată atât de des încât, probabil, mulți cititori ai ziarelor din România au și

declinări și conjugări numeroase, număr dual, unsprezece forme pentru adjectiv, gen gramatical. Influența normandă a dus la crearea așa-numitei *Middle English*. În secolul XV, datorită efectului standardizator al tiparului, în administrația și justiția din Anglia a început să se utilizeze dialectul vorbit în jurul Londrei. Engleza modernă își are începuturile în perioada vieții lui William Shakespeare. Botez 1945, p. 185; <http://www.englishlanguageguide.com/english/facts/history/>, accesat la 20 aprilie 2009.

³⁹ Pentru detalii referitoare la condițiile păcii propuse de britanicii de Adolf Hitler în cele două discursuri, vezi Arhire 2005 a, p. 393-394.

⁴⁰ *Universul*, LVIII, nr. 130, din 17 mai 1941.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Curentul*, XIV, nr. 4759, din 16 mai 1941.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ Churchill 1997, vol. I, p. 382.

⁴⁵ Peste 3 000 de persoane au fost ucise sau rănite. Au fost lovite cinci docuri și șaptezeci și unu de obiective-cheie, jumătate dintre ele fiind fabrici. În urma acestui raid, circulația în Londra a putut fi restabilită complet abia la începutul lunii iunie. Camera Comunelor a fost lovită de o bombă, refacerea ei durând mai mulți ani. Pe de altă parte, bateriile antiaeriene britanice au doborât 16 avioane inamice, ceea ce a fost un record. *Ibidem*.

⁴⁶ Pentru a afla informații despre evoluția Aviației Regale Britanice, vezi Arhire 2007, p. 359-360, nota 34.

crezut acest lucru, mai ales că nu aveau alte surse de informare pentru a face o comparație între ceea ce se afirma în presa mondială și ceea ce era publicat în ziarele românești.

Nefiind capabil să-i vină de hac Marii Britanii, care pentru presa germană nu mai era decât „perfidul Albion”⁴⁷, atitudine la care, bineînțeles că presa românească a aderat și ea, Hitler a fost constrâns să realizeze noi cuceriri în Europa⁴⁸, atât pentru a-i priva pe britanici de eventuale capete de pod, cât și pentru a asigura materiile prime necesare mașinii de război germane⁴⁹.

Cu toate că englezii nu aveau de unde să știe acest lucru, raidul din mai a fost ultimul atac major al *Luftwaffe* asupra insulelor britanice, deoarece, întreaga forță aeriană condusă de feldmareșalul Albert Kesselring a fost mutată în est, în perioada cuprinsă între sfârșitul lunii mai și începutul lunii iunie 1941. Se puna astfel în aplicare ordinul nr. 21 – operațiunea „Barbarossa”, din 18 decembrie 1940, prin care era prevăzut un atac fulger al Germaniei împotriva Uniunii Sovietice, care să ia sfârșit înainte de înfrângerea Angliei.

Totuși, dacă analizăm modul în care a decurs războiul dintre britanici și germani până la acel moment, nu putem să nu remarcăm faptul că *Führer*-ul i-a înțeles mai bine pe englezi decât o făcuse Napoleon cu mai mult de o sută de ani în urmă, și a făcut eforturi neobișnuite să nu le rănească mândria. S-a bazat pe simțul practic al insularilor, dovedit de-a lungul întregii epoci moderne, și le-a oferit acestora mai multe tentative de pace avantajoase dacă avem în vedere împrejurările în care au fost făcute, crezând că britanicii vor conștientiza situația

⁴⁷ Denumirea teritoriului Angliei de astăzi cu termenul Albion este atribuită lui Iulius Caesar, care, a utilizat acest cuvânt datorită existenței stâncilor calcaroase de la țărmul sudic, din apropierea localității Dover de astăzi, stânci care sunt vizibile din Franța atunci când este senin. Anghelescu Irimia 1999, p. 13. Sintagma „perfidul Albion” a fost utilizată pentru prima dată de către francezi, iar apoi preluată de ceilalți continentali care nu puteau înțelege rolul englezilor în păstrarea echilibrului european de forțe. În istoria modernă a Europei, marile puteri au avut propriile lor obiective care presupuneau o extindere a influenței și a teritoriului în Europa, în timp ce Anglia a adoptat „splendida izolare”, fiind în același timp custodele balanței de putere dintre marile națiuni. Sprijinirea taberei mai slabe în detrimentul celei puternice, urmată apoi de trecerea în tabăra fostului adversar atunci când foștii săi aliați acumulasera prea multă putere, alături de stăruința Angliei lipsită de orice sentimentalism, i-au atras în mod nejustificat resentimente și oprobriu. Acest mod de diplomație, practicat de britanici pe parcursul a patru secole, a menținut pacea în Europa, întrucât Marea Britanie s-a opus în mod constant potențialului tiran continental, indiferent cine ar fi fost el acela. Kissinger 2002, p. 84. În opinia lui H. Morgenthau, „perfidul Albion” a devenit un clișeu în spusele celor care fie nu au reușit să-i obțină sprijinul oricât de mult s-ar fi străduit, fie l-au pierdut după ce au plătit un preț care li s-a părut prea mare”. Morgenthau 2007, p. 226.

⁴⁸ În primăvara anului 1941, Germania a întreprins câteva campanii militare încununată de succes. În 12 zile Iugoslavia a fost scoasă din luptă (6-18 aprilie); acțiunea împotriva Greciei (6 aprilie-2 mai) a fost încheiată în mai puțin de o lună, în pofida intervenției forțelor britanice din Orientul Apropiat; ocuparea Cretei (20-31 mai), prin utilizarea pe scară largă a trupelor de parașutiști. Dreyfus *et alii* 2006, vol. 3, p. 434.

⁴⁹ *Ibidem*.

disperată în care se aflau⁵⁰. Confruntat însă cu refuzul acestora de a se recunoaște învinși, Hitler a fost descumpănit și, în final, neștiind cum să procedeze, s-a întors ca și Napoleon către Rusia, cucerirea acesteia din urmă fiind considerată doar ca o etapă preliminară a răfuielii finale cu Anglia⁵¹.

Cu siguranță că indecizia dovedită de germani s-a dovedit o greșeală tactică imensă în cadrul celei de-a doua conflagrații mondiale, aspect sesizat de Ernst von Weizsäcker⁵², titularul Ministerului de Externe al *Reich*-ului, tatăl viitorului președinte⁵³ al R. F. Germania. Din fericire însă, opinia sa corect formulată nu a fost luată în calcul:

„S-ar putea să pară o perspectivă atrăgătoare să dăm sistemului comunist o lovitură de moarte și s-ar putea de asemenea spune că era inerent, în logica lucrurilor, să stăpânim continentul euro-asiatic, împotriva anglo-saxonismului și aderenților lui. Dar singurul factor decisiv este dacă acest proiect ar grăbi prăbușirea Angliei ... Un atac german asupra Rusiei va da doar o nouă forță morală britanicilor. El va fi interpretat ca o nesiguranță germană în privința succesului luptei noastre împotriva Angliei. De aceea, trebuie să recunoaștem nu doar că războiul va mai dura încă mult timp ci și că l-am putea de fapt prelungi în felul acesta, în loc să-l scurtăm”⁵⁴.

Odată cu venirea lunii iunie și mutarea forțelor germane în est, la Posen, a încetat practic și Bătălia pentru Anglia, chiar dacă în anii următori au mai existat câteva atacuri sporadice asupra insulelor britanice. Încheierea acestei confruntări aeriene este vizibilă și din conținutul presei românești a vremii, în paginile ziarelor din România începând să fie prezent un alt eveniment, de un interes chiar cu mult mai mare pentru cititori decât cel stârnit de disputa anglo-germană. Desigur, acest nou subiect al gazetarilor români, de o importanță atât de mare nu putea fi decât nou-deschisul Front de Est, împotriva Uniunii Sovietice, mai ales că trupele române participau și ele la operațiunile militare germane, ca urmare a

⁵⁰ Hart f. a., vol. I, p. 196.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² Ernst von Weizsäcker (12 mai 1882 – 1 august 1951). A fost ofițer de marină în timpul Primului Război Mondial, iar în anul 1920 a fost angajat în Ministerul de Externe. În anul 1937 a avut funcția de director în cadrul ministerului, iar un an mai târziu a devenit șeful diplomației germane, titlatură pe care a deținut-o până în anul 1943. În ultimii doi ani de război a fost ambasador al Germaniei la Vatican. După încheierea conflagrației mondiale, a fost arestat și judecat, primind o condamnare pentru cinci ani de închisoare. Nu a efectuat decât 18 luni, el fiind eliberat datorită unei amnistii generale. În anul 1950 și-a publicat memoriile, susținând că a fost unul din generalii care s-a opus mereu lui Hitler și guvernului nazist, dar acest lucru este greu de crezut datorită funcției onorifice pe care o avea în cadrul SS-ului. A rămas o persoană controversată a celui de-al Treilea Reich. <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/Weizsaeker.html>, accesat la 20 aprilie 2009.

⁵³ Richard von Weizsäcker, președinte al Republicii Federale Germania, din 1 iulie 1984 și până în 30 iunie 1994 (n.a.).

⁵⁴ Churchill 1997, vol. I, p. 439.

pierderilor teritoriale pe care România le suferise în iunie 1940, în favoarea vecinului său estic.

SORIN ARHIRE

**THE BATTLE OF ENGLAND DEPICTED IN THE ROMANIAN PRESS
(JANUARY – JUNE 1941)**

ABSTRACT

Began on 10 July 1940, the Battle of England continued with almost the same level of intensity also in the second half of 1941, more precisely with March, because in January and February weather conditions weren't favourable for flights, fact that resulted in the instauration of a period of relative calm between the two combatants. In the spring of 1941, Hermann Göring realizing the vital importance of supplying Great Britain with working material, started to apply the so-called "tour of ports made by *Luftwaffe*". As a consequence, important cities of Great Britain were bombarded, which were also ports, amongst them being, of course, London.

Romanian press of the time recorded almost exclusively only the successes of German pilots, these being opposed to failures of British raids over Germany, which ended invariably in minor damages or only bombarding of some civilian targets. Information presented by Romanian journalists must not be taken into consideration *ad literam*, as they took over information from German press, so that events were presented in a twisted manner. Moreover, there must not be forgotten that Romania was an ally of the Third Reich.

German air raid from 10/11 May was the last big air raid led against Great Britain, because, Hitler, not being capable to defeat the resistance of the British, was slightly upset and, finally, not knowing how to act, just like Napoleon, planned a campaign in Russia. Its conquering was perceived as a preliminary stage of the final battle with England. Thus, as July came, the Battle of England practically ended, even if sporadic attacks were still launched.

Abrevieri bibliografice

- Anghelescu Irimia 1999 - Mihaela Anghelescu Irimia, *Dicționarul universului britanic*, București, 1999.
- Arhire 2005a - Sorin Arhire, „Bătălia Angliei reflectată în presa legionară (septembrie 1940-ianuarie 1941)”, în *Apulum*, XLII, 2005.
- Arhire 2005b - Sorin Arhire, „Relațiile britanico-sovietice reflectate în presa românească în a doua jumătate a anului 1941”, în *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica*, 9, 2005.
- Arhire 2007 - Sorin Arhire, „Situația cetățenilor britanici în timpul statului național-legionar din România”, în *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica*, 11/I, 2007.
- Botez 1945 - I. Botez, *Aspecte din civilizația engleză*, București, 1945.
- Britannica 1994 - *The New Encyclopædia Britannica. Micropædia. Ready Reference*, vol. 1-29, Chicago, Auckland, London, etc, 1994.
- Churchill 1997 - Winston S. Churchill, *Al Doilea Război Mondial*, vol. I-II, București, 1997.
- Dreyfus et alii 2006 - F.-G. Dreyfus, A. Jourcin, P. Thibault, P. Milza, *Larousse. Istoria universală*, vol. 1-3, București, 2006.

- Frunză 2001 - Victor Frunză, *Destinul unui condamnat la moarte. Pamfil Șeicaru*, București, 2001.
- Johnson 2003 - Paul Johnson, *O istorie a lumii moderne 1920-2000*, București, 2003.
- Hart f.a. - B. H. Liddell Hart, *Istoria celui de-al Doilea Război Mondial*, vol. I-II, București, f.a.
- Kissinger 2002 - Henry Kissinger, *Diplomația*, București, 2002.
- Launay 1988 - Jacques de Launay *Mari decizii ale celui de-al Doilea Război Mondial 1939-1945*, vol. I-II, București, 1988.
- Morgenthau 2007 - Hans J. Morgenthau, *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Iași, 2007.
- Palmowski 2005 - Jan Palmowski, *Dicționar Oxford de istorie contemporană universală. De la 1900 până azi*, vol. I-II, București, 2005.

Cuvinte cheie: articole defăimătoare, cazul Rudolf Hess, Germania, jurnaliști români, Marea Britanie, piloți, raiduri aeriene, Uniunea Sovietică.

Key words: defamatory articles, Rudolf Hess' case, Germany, Romanian journalists, Great Britain, pilots, air raids, Soviet Union.